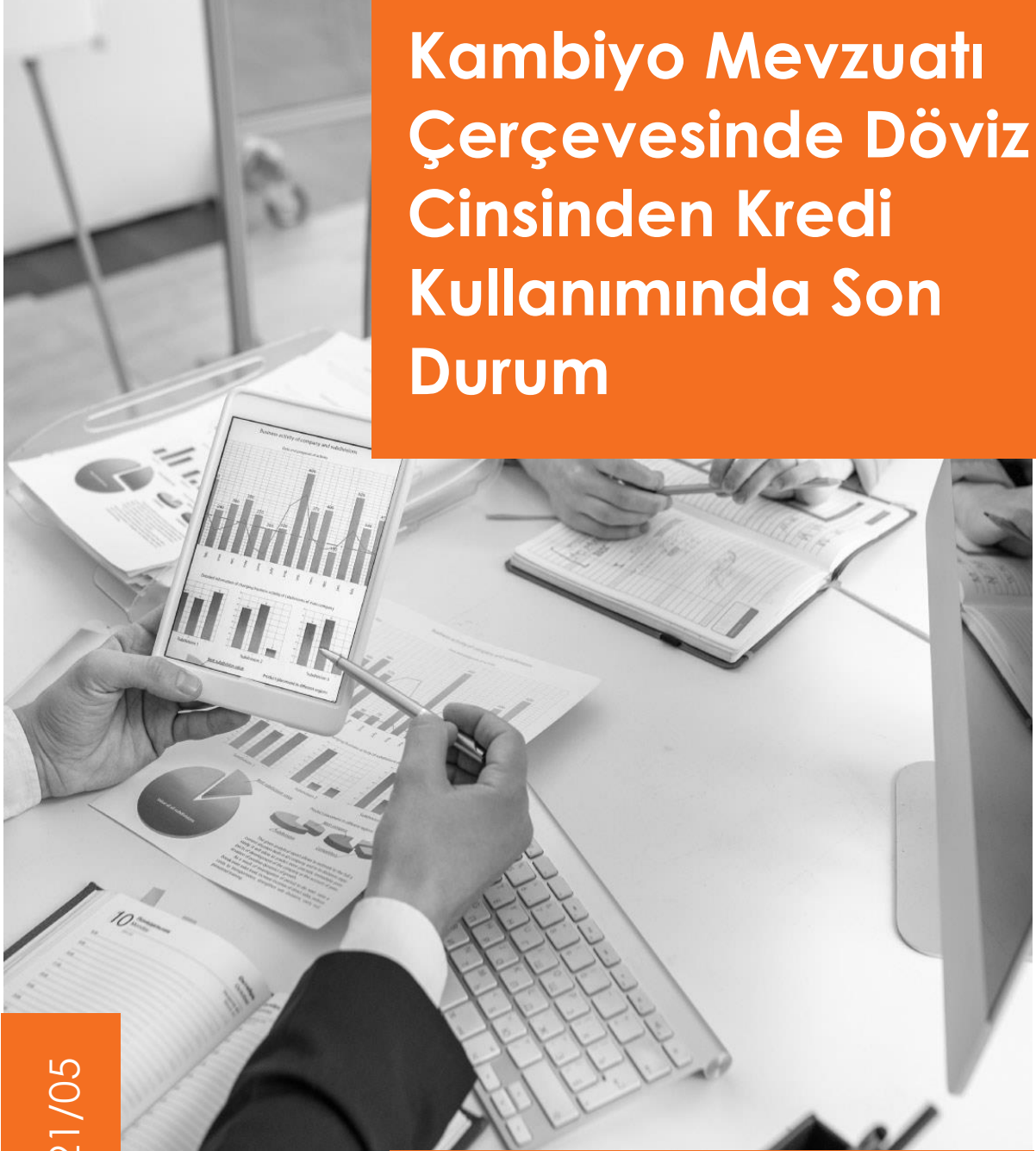

Kambiyo Mevzuatı Çerçevesinde Döviz Cinsinden Kredi Kullanımında Son Durum

2021/05

Dr. Burçin GÖZLÜKLÜ

11.04.2021

I. Giriş

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) verilerine göre, 2020/Mart ayı sonu itibarıyla, özel sektörün yurt dışından sağladığı kredi borcu 177,6 milyar; kısa vadeli kredi borcu (ticari krediler hariç) ise 7,8 milyar ABD doları düzeyinde görünmektedir. 2020/Eylül ayı sonu itibarıyla ise, uzun vadeli kredi borcu 161,0 milyar; kısa vadeli kredi borcu (ticari krediler hariç) ise 8,9 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. İki dönem arasında uzun vadeli borçta azalış, kısa vadeli borçta ise artış yönünde hareket gözlemlenmekle birlikte, özel sektör kredi borçlarının ekonomi çevrelerinde tedirginlik oluşturacak noktaya ulaştığını ortaya koymaktadır.

Özel sektörün kullandığı yurt dışı kaynaklı kredilerin bu denli artışı karşısında kamu otoritesi sınırlayıcı mahiyette çeşitli önlemler almıştır. Bu noktada, 2018 yılında alınmış olan, döviz cinsi kredi kullanımının döviz geliri elde etme şartına bağlanması yönündeki önlem öne çıkmıştır. Aradan geçen dönem içinde konuya ilişkin çeşitli istisnalar getirilmiş olmakla birlikte, uygulamaya ilişkin genel esas geçerliğini korumaktadır. Ayrıca, döviz endeksli kredi kullanımı da kapsama dahil edilmiştir.

Dövizli ya da döviz cinsinden kredi kullanımı konusundaki düzenlemeler esas olarak 11.08.1989 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile belirlenmiştir. Uygulamaya ilişkin usul ve esaslar ise Hazine ve Maliye Bakanlığınca 28.02.2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34) ve bu Tebliğe istinaden TCMB tarafından yayımlanan 02.05.2018 tarihli Sermaye Hareketleri Genelgesi¹ (“Genelge”) çerçevesinde belirlenmiştir.

¹ Bu Genelge Resmi Gazete’de yayımlanmamakla birlikte, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)’ün 16/1 inci maddesine göre tebliğ hükmündedir.

Bu makalede, yurt dışından ve yurt içinden döviz kredisi kullanımına ilişkin esaslar ile grup şirketleri arasındaki dövizli kredi uygulamaları açıklanacaktır.

II. Yurt Dışından Döviz Kredisi Kullanımı

Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışından Türk lirası kredi temin etmeleri serbesttir. Ancak, Türkiye'de yerleşik tüzel kişiler (sermaye şirketleri), yurt dışında yerleşik kişilerden anılan Kararın 17. maddesinde yer alan esaslar çerçevesinde döviz kredisi temin edebilir. Türkiye'deki yerleşik gerçek kişiler ise hiçbir şekilde yurt dışından döviz kredisi kullanamaz.

Yurt dışından temin edilen kredilerin, ister Türk lirası cinsinden isterse döviz cinsinden olsun, bankalar aracılığıyla kullanılması zorunludur. Bu kredilere ait anapara geri ödemeleri ile faiz ve diğer ödemelerin transferleri bankalar aracılığıyla yapılacak olup, bu kredilerin kullanımına aracılık eden bankalar kredinin geri ödenip ödenmediğini izlemekle yükümlüdür.

Döviz geliri olmayan Türkiye'de yerleşik kişiler yurt dışından döviz kredisi temin edemeyeceği esas olmakla birlikte, aşağıda sayılan istisnai hallerde döviz geliri olması şartı aranmayacaktır:

- Kamu kurum ve kuruluşları, bankalar ile Türkiye'de yerleşik finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve finansman şirketlerinin kullanacakları döviz kredileri,
- Kullanım tarihinde kredi bakiyesi 15 milyon ABD doları veya üzerinde olan Türkiye'de yerleşik kişilerce kullanılacak döviz kredileri,
- Yatırım teşvik belgesi kapsamında kredi almaları öngörülen Türkiye'de yerleşik kişiler tarafından kullanılacak döviz kredileri ile 2007/13033 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararın eki (I) sayılı listenin 17'nci sırasında sayılan gümrük tarife istatistik pozisyonlarında yer alan makine ve cihazların (kullanılmış olanları ile

aksam, parça, aksesuar ve teferruatları hariç) finansmanı için kullanılacak döviz kredileri,

- Uluslararası ilana çıkılan yurt içi ihalelere ilişkin faaliyetlerle ilgili olarak ihaleyi kazanan Türkiye'de yerleşik kişilerin veya Savunma Sanayii Başkanlığınca onaylanan savunma sanayii projelerini üstlenen Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- Kamu özel işbirliği modeli kapsamında gerçekleştirilecek projeleri yürütmekle görevli olan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlere ilişkin bağlantılarını ve muhtemel döviz gelirlerini tevsik etmek kaydıyla, son üç malî yılda döviz geliri olmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin tevsik ettikleri muhtemel döviz gelirleri toplamını aşmayacak şekilde kullanacakları döviz kredileri,
- Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar dâhilinde Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca bu kapsamda döviz geliri olması şartının aranmayacağı krediler ise aşağıdaki gibidir:

- 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun çerçevesinde, alım garantisi kapsamında yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin yatırımların finansmanında kullanılmak üzere Türkiye'de yerleşik tüzel kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamındaki ihaleler ile bedeli döviz olarak belirlenen kamu ihalelerini kazanan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,

- Mevcut olan veya yeni kurulan bir şirket payı alımı amacıyla kurulan ve bu amacı gerçekleştirmek haricinde herhangi bir faaliyeti olmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- Dışarıda yerleşik yabancı sermayeli şirketlerin sermayesinin tamamına sahip olduğu Türkiye'de yerleşik grup şirketlerinin dışarıda yerleşik yabancı sermayeli grup şirketlerinden kullanacakları döviz kredileri.

III. Yurt İçinden Döviz Kredisı Kullanımı

Bankalar ile Türkiye'de yerleşik finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve finansman şirketleri tarafından, Türkiye'de yerleşik tüzel kişilere (sermaye şirketlerine) anılan Kararın 17/A maddesinde yer alan esaslar çerçevesinde döviz kredisı kullanılabilir. Türkiye'deki yerleşik *gerçek* kişiler ise hiçbir şekilde yurt içinde döviz kredisı kullanamaz.

Döviz geliri olmayan Türkiye'de yerleşik kişiler yurt içinden döviz kredisı temin edemeyeceği esas olmakla birlikte aşağıda sayılan istisnai hallerde döviz geliri olması şartı aranmayacaktır:

- Kamu kurum ve kuruluşları, bankalar ile Türkiye'de yerleşik finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve finansman şirketlerinin kullanacakları döviz kredileri,
- Kullanım tarihinde kredi bakiyesi 15 milyon ABD doları veya üzerinde olan Türkiye'de yerleşik kişilerce kullanılacak döviz kredileri,
- Yatırım teşvik belgesi kapsamında kredi almaları öngörülen Türkiye'de yerleşik kişiler tarafından kullanılacak döviz kredileri ile Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararın eki (I) sayılı listenin 17'nci sırasında sayılan gümrük tarife istatistik pozisyonlarında yer alan makine ve cihazların (kullanılmış olanları ile aksam, parça, aksesuar ve teferruatları hariç) finansmanı için kullanılacak döviz kredileri,

- Uluslararası ilana çıkılan yurt içi ihalelere ilişkin faaliyetlerle ilgili olarak ihaleyi kazanan Türkiye'de yerleşik kişilerin veya Savunma Sanayii Başkanlığınca onaylanan savunma sanayii projelerini üstlenen Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- Bankaların Türkiye'deki şubelerinde teminat olarak bulundurulmuş döviz ve/veya Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatına (OECD) üye ülkelerin merkezi yönetimleri ile merkez bankalarınca ya da bunların kefaletiyle ihraç edilen yabancı para menkul kıymet tutarını geçmemek üzere Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- Kamu özel işbirliği modeli kapsamında gerçekleştirilecek projeleri yürütmekle görevli olan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlere ilişkin bağlantılarını ve muhtemel döviz gelirlerini tevsik etmek kaydıyla, son üç malî yılda döviz geliri olmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin tevsik ettikleri muhtemel döviz gelirleri toplamını aşmayacak şekilde kullanacakları döviz kredileri,
- Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararın eki (I) sayılı listenin 17'nci sırasında sayılan gümrük tarife istatistik pozisyonlarında yer alan makine ve cihazların (kullanılmış olanları ile aksam, parça, aksesuar ve teferruatları hariç) alımına ilişkin döviz üzerinden gerçekleştirilen finansal kiralama işlemleri,
- Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek esaslar dâhilinde Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri.

Bu kapsamda Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından döviz geliri olması şartının aranmayacağı krediler ise aşağıdaki gibidir:

- 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun çerçevesinde, alım garantisi

kapsamında yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin yatırımların finansmanında kullanılmak üzere Türkiye'de yerleşik tüzel kişilerin kullanacakları döviz kredileri,

- 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamındaki ihaleler ile bedeli döviz olarak belirlenen kamu ihalelerini kazanan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri,
- Mevcut olan veya yeni kurulan bir şirket payı alımı amacıyla kurulan ve bu amacı gerçekleştirmek haricinde herhangi bir faaliyeti olmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin kullanacakları döviz kredileri.

Diğer taraftan, Genelgenin geçici 1. maddesi uyarınca, holding şirketi veya bünyesindeki şirketlerin kredi bakiyeleri ve döviz gelirleri hesaplanırken, tüm şirketlerin kredi bakiyeleri ve döviz gelirleri toplamı dikkate alınacak ve kredi bakiyesi konusundaki 15 milyon ABD Doları sınırı bu doğrultuda uygulanacaktır.

IV. Grup Şirketlerinden Döviz Cinsinden Kredi Alınması veya Verilmesinde Durum

a. Sermayesinin tamamı yabancı olan şirketlerdeki durum

Genelgenin 21. maddesinin 15. fıkrasının (d) bendi uyarınca, dışarda yerleşik yabancı sermayeli şirketlerin sermayesinin tamamına sahip olduğu Türkiye'de yerleşik grup şirketlerinin dışarda yerleşik yabancı sermayeli grup şirketlerinden kullanacakları döviz kredilerinde döviz geliri olması şartı aranmaz.

Buna göre, Türkiye'de bulunan şirketin sermayesinin tamamı yurt dışında yerleşik kişilere aitse, *Türkiye'deki şirket döviz geliri şartına bağlı olmaksızın*, dışarda yerleşik ortağından ve/veya yabancı sermayeli grup şirketlerinden döviz kredisi kullanabilecektir. Ancak, bu kapsamdaki döviz kredisi kullanımlarında sermaye sahipliğinin belgelendirilmesi şarttır.

b. Sermayesinin tamamen veya kısmen yerli olan şirketlerdeki durum

Yukarıda bahsedildiği üzere, Türkiye'de yerleşik kişiler sadece Türkiye'deki bankalar ve finansal kuruluşlardan döviz kredisi temin edebilecekleri için bir şirketin başka bir şirkete döviz kredisi kullandırması mümkün bulunmamaktadır. Nitekim bankalar veya finansal kuruluşlar, grup içinde ya da holding ile holding şirketleri arasında köprü kredi ve benzeri uygulamalarla söz konusu kısıtlamaya aykırı şekilde hareket edildiğini tespit ettikleri durumda, ilgili şirketleri Hazine ve Maliye Bakanlığına bildirmek zorundadır.

Buna karşın, Genelgenin 38/2. maddesi uyarınca, işlemin aynı holding bünyesinde veya grup içinde gerçekleştirilmesi ve borçlandırma ile takibin Türk Lirası cinsinden yapılması kaydıyla, borçlandırma işlemlerine ilişkin bedellerin döviz cinsinden karşılığının ilgili şirketin yazılı beyanına dayanarak yurt içindeki ilgili hesaplara transfer edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Ancak, bu düzenlemeyi yurt içinde grup içinde dövizli kredi kullandırılabilmesi şeklinde anlamak doğru değildir. Zira, anılan madde ile yeni bir düzenleme getirilmemekte olup, sadece grup içinde gerçekleşen Türk lirası cinsinden kredi işlemlerine ilişkin ödemelerin döviz cinsinden gerçekleştirilmesi konusundaki uygulamada sıklıkla yaşanan sorunun çözülmesine yönelik yapılmış açıklamadan ibarettir. Kaldı ki kambiyo mevzuatına göre tüm Türk lirası cinsinden işlemlerde tarafların talebine istinaden ödemenin döviz cinsinden yapılabileceği de belirlenmiştir.

c. Yurt dışındaki ilişkili kişilere döviz kredisi kullandırmak mümkün müdür?

Genelgenin 48. maddesi uyarınca, Türkiye'de yerleşik kişiler yurt dışında pay sahibi olduğu ortaklıklara, yurt dışındaki ana şirkete ve grup şirketlerine döviz veya Türk Lirası kredi açabilir. Başka bir ifadeyle, yurt dışına döviz kredisi verme imkânı sadece yabancı sermayeli şirketlerle sınırlandırılmamış, Türkiye'de

yerleşik kişilerin yurt dışında pay sahibi olduğu ortaklıklara da döviz kredisi verebilmesi yönünde imkân tanınmıştır.

V. Sonuç ve Değerlendirme

Kambiyo mevzuatına göre döviz geliri olmadığı sürece yurt dışından veya yurt içinden döviz kredisi kullanılmasının mümkün olmadığı; bu çerçevede, yurt içindeki ortağa veya grup şirketine döviz kredisi verilmesinin de kısıtlama kapsamında olduğu; diğer bir ifadeyle, dövizli kredi kullanımı sınırlamasında ilişkili olup olmamanın sonucu değiştirmedığı anlaşılmaktadır. Bu noktada, yurt içindeki ortağa veya grup şirketine kredi sözleşmesi imzalamadan cari hesap işletilmesi yoluyla döviz cinsinden borç verilmesinin mümkün olup olmadığı sorusu doğmaktadır.

Kambiyo mevzuatında bu uygulamaya ilişkin açık bir kısıtlama bulunmamakla birlikte, yapılan işlemin Mali İdarece kredi sözleşmesi olarak addedilmesi yoluyla işlem tesis edilmesi kuvvetli bir ihtimal olarak görünmektedir. Bununla birlikte, söz konusu işlemin kredi sözleşmesi olarak addedilmesi durumunda dahi, sadece kambiyo mevzuatına aykırılıktan bahsedilebilecek ve bu aykırılık iddiasına istinaden idari para cezası uygulanması gündeme gelecektir.

Diğer taraftan, döviz kredisi kısıtlamaya rağmen verilen borçlar dolayısıyla hesaplanan kur farkları ve faizler şeklindeki finansman giderlerinin, borcu kullanan şirket tarafından gider veya maliyet olarak dikkat alınabileceği görüşü öne çıkmaktadır. Her ne kadar, *kanunen yasaklanmış faaliyetlerin yapılmasından kaynaklanan giderlerin* kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılamayacağı belirlenmiş olsa da; kambiyo mevzuatına aykırılık gösteren dövizli kredi işlemleri nedeniyle ortaya çıkan finansman giderlerinin bu kapsamda değerlendirilmesi makul görünmemektedir. Zira, bu ilkenin uygulanmasında kanunen yasaklanmış faaliyetler olarak, ceza ve güvenlik düzenlemeleri kapsamına giren rüşvet veya yasa dışı örgütlere yapılan bağış ve yardımlar gibi faaliyetler anlaşılmaktadır. Kambiyo mevzuatına aykırılığın bu kapsamda değerlendirilmesi basiretli bir yaklaşım olarak görünmemektedir.

Nitekim, vergilendirmede gerçek durumun esas olması ilkesi de söz konusu giderlerin kazancın tayininde dikkate alınmasını gerektirmektedir.

DAHA DETAYLI BİLGİ ALMAK İÇİN BİZİMLE İLETİŞİME GEÇEBİLİRSİNİZ

Dr. Burçin GÖZLÜKLÜ

Ortak

burcin.gozluklu@centrumdenetim.com

 [Linkedin](#)

 +90 (212) 267 21 00

 +90 (312) 512 59 42